

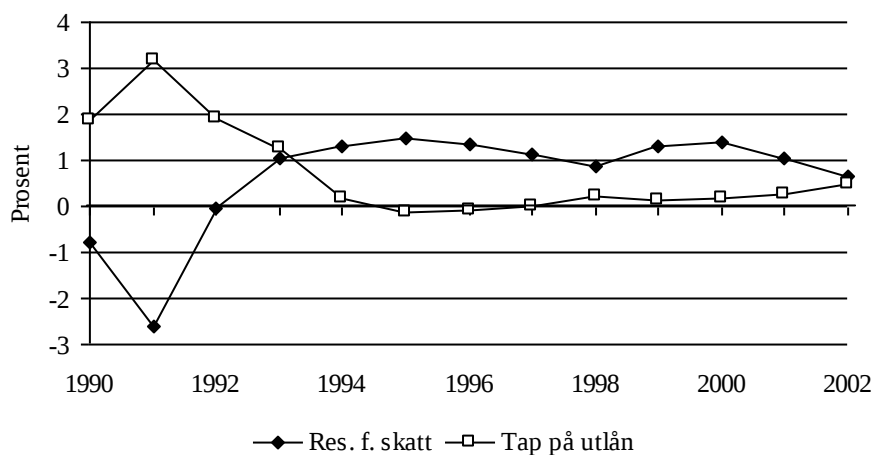
RAPPORT FOR FINANSINSTITUSJONER

2002
Foreløpige tall

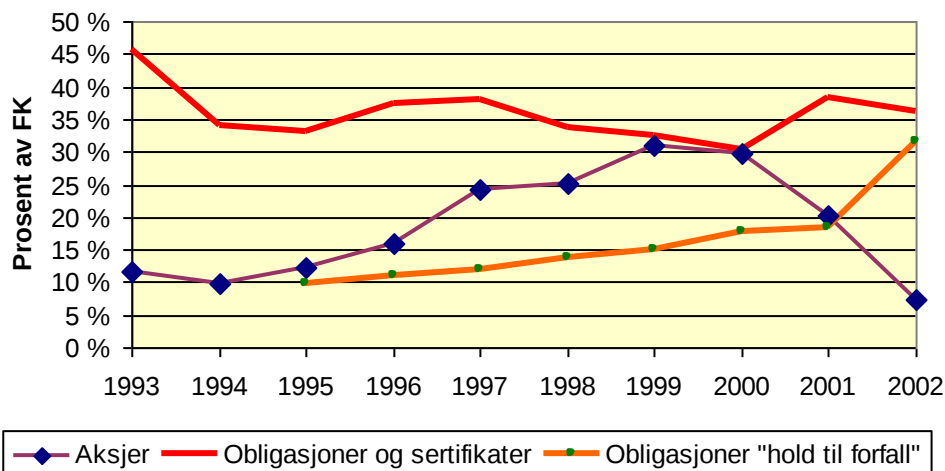
1. Hovedinntrykk	1
2. Makroøkonomisk bakgrunn	3
3. Strukturen i finansmarkedet	5
4. Banker	7
5. Finansieringsforetak	14
6. Livsforsikringsselskaper	19
7. Skadeforsikringsselskaper	26

VEDLEGG Tabeller

Utlånstap og resultat før skatt i norske banker (prosent av GFK)



Utviklingen i livselskapenes obligasjons- og aksjebeholdning i prosent av FK



1. HOVEDINNTRYKK

Både norske og internasjonale børser falt kraftig gjennom sommeren og høsten 2002. Totalt gjennom året har Oslo Børs og Morgan Stanleys verdensindeks falt med h.h.v. 31,1 og 25,2 prosent. Som følge av usikkerheten rundt virkningen av en krig mot Irak har børsene falt ytterligere hittil i 2003 (10. februar) med en nedgang på 8,2 prosent på Oslo Børs og 5,8 prosent i verdensindeksen. De lange norske rentene falt samlet sett gjennom 2002. Norges Bank satte ned renten med 0,5 prosentpoeng i desember og ytterligere 0,5 prosentpoeng i januar 2003. Den innenlandske kredittveksten (K2) var 8,9 prosent ved utgangen av 2002, mot 9,8 prosent ett år tilbake. Husholdningenes kredittveksten holder seg fremdeles på et høyt nivå på 10,6 prosent, mens veksten til foretakene lå på 7,7 prosent.

Bankene oppnådde samlet et resultat før skatt på 9,5 mrd. kroner i 2002, som utgjorde 0,67 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK). Resultatet ble redusert med 4,4 mrd. kroner sammenlignet med 2001, en nedgang på 0,37 prosentpoeng i forhold til GFK. 19 banker hadde negativt resultat av ordinær drift før skatt. Den negative utviklingen i aksjemarkedene har ført til betydelig nedgang i utbytte og netto kursgevinster på verdipapirer. Samlet bokførte bankene tap på utlån på 6,6 mrd. kroner i 2002, en økning på 2,9 mrd. kroner sammenlignet med i fjor. I forhold til brutto utlån utgjorde tapene 0,59 prosent og er det høyeste tapsnivået siden 1992.

I *de tre største bankene* ble resultat før skatt redusert med 2,5 mrd. kroner i forhold til i fjor, en nedgang på 0,33 prosentpoeng i forhold til GFK. Økning i tap på utlån og reduserte driftsinntekter er hovedårsaken til resultatnedgangen. For *de øvrige forretningsbankene* påvirkes resultatene i stor grad av tap på Finance Credit i 4. kvartal. Disse bankene hadde samlet et negativt resultat av ordinær drift før skatt på 187 mill. kroner i 2002 mot ett overskudd på 408 mill. kroner i fjor. Samlet hadde øvrige forretningsbanker bokførte tap på utlån og garantier på 2,2 mrd. kroner som tilsvarte 1,33 prosent av GFK. For *de øvrige sparebankene* var det store tap på Finance Credit, lavere utbytte og kurstap på verdipapirer som bidro til resultatnedgangen. Resultat av ordinær drift var 2 728 mill. kroner i 2002 mot 4 100 mill. kroner i fjor. I forhold til GFK ble resultatet redusert fra 1,06 prosent til 0,64 prosent. Tap på utlån var 2 109 mill. kroner som utgjorde 0,49 prosent av GFK.

Utlånsveksten i NOK var 5,8 prosent for bankene samlet (ikke korrigert for valutakurser og porteføljeoverføringer) ved utgangen av 2002. Sparebankene (utenom Gjensidige NOR) har fremdeles sterk vekst i utlånene, mens de største bankene og øvrige forretningsbankene hadde lavere vekst enn bankene samlet. For bankene samlet viste netto misligholdte lån økning, og utgjorde 1,3 prosent av brutto utlån ved utgangen av året. De øvrige forretningsbankene har høyest nivå på misligholdte lån i forhold til utlån, men volum av misligholdte lån viste sterkest vekst for de største bankene.

De tre største bankene hadde en kjernekapitaldekning på 8,7 prosent i 2002 mot 8,5 prosent ett år tilbake. De øvrige forretningsbankene hadde en kjernekapitaldekning på 9,7 prosent i 2002. Som følge av at flere banker innhentet ny kapital i form av emisjoner ble kjernekapitaldekningen til disse bankene bedret med 0,2 prosentpoeng sammenlignet med 2001. For øvrige sparebanker falt kjernekapitaldekningen noe sammenlignet med i fjor, fra 12,1 til 11,6 prosent.

Kredittforetakenes resultat av ordinær drift før skatt var 1,3 mrd. kroner i 2002, som utgjorde 0,51 prosent av GFK. Målt i forhold til GFK viste netto renteinntekter svak nedgang som sammen med netto kursgevinster på verdipapirer bidro til svak nedgang i resultatet. Tap på utlån økte svakt, men var fremdeles på et meget lavt nivå. Brutto utlån til kunder har økt med 7,9 prosent siste år. Kredittforetakenes kjernekapitaldekning var 10,3 prosent ved utgangen av 2002.

Finansieringsselskaper (20 selskaper) hadde et resultat av ordinær drift før skatt på nær 1,2 mrd. kroner i 2002 som utgjorde 1,92 prosent av GFK. Resultatet ble bedret med 153 mill. kroner sammenlignet med 2001. Tap på utlån i prosent av GFK er redusert i forhold til i fjor som følge

av at ett selskap tilbakeførte 60 mill. kroner i tidligere avsetninger i 1. kvartal. Dersom dette selskapet holdes utenfor, ville tapene økt svakt og utgjort 0,59 prosent av GFK. Volum av netto misligholdt lån har økt med 24,2 prosent siste år, og utgjorde 1,8 prosent av brutto utlån ved utgangen av året. Utlån til kunder har økt med 11,5 prosent i 2002. Kjernekapitaldekningen var 9,2 prosent ved utgangen av 2002.

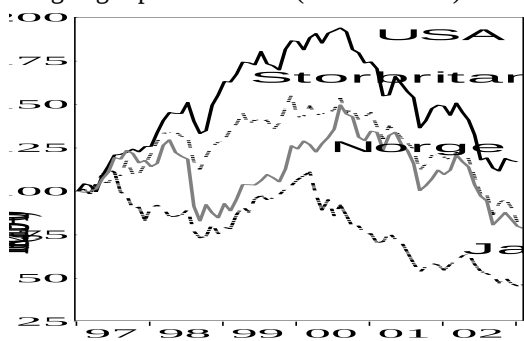
Livsforsikringsselskapenes resultater for 2002 ble sterkt preget av den negative utviklingen i aksjemarkedene i 2002. Resultat før tildeling til kunder og skatt, ble minus 2,2 mrd. kroner. I samme periode i fjor var resultatet 0,9 mrd. kroner. Netto inntekter på finansielle eiendeler ble 7,2 mrd. kroner i 2002, mot 3,9 mrd. kroner i 2001. Selskapenes samlede premieinntekter, korrigert for effekten av flytting, viste økning i perioden. Verdijustert resultat, som inkluderer endringer i kursreguleringsfondet, var minus 3,2 mrd. kroner i 2002 mot minus 5,7 mrd. kroner i 2001. Med unntak av ett selskap, som hadde et null resultat, hadde alle livsselskaper negativt resultat i 2002.

Livsforsikringsselskapenes bufferkapital var 14,3 mrd. kroner som utgjorde 3,4 prosent av forvaltningskapitalen, som var den laveste bufferkapitalen ved noe årsskifte. Det har vært en økning i bufferkapitalen sammenlignet med 3. kvartal i alle selskaper da samlet bufferkapital var på 8,3 mrd. kroner. Ved utgangen av 2001 var bufferkapitalen 18 mrd. kroner. Selskapene har tilpasset sin risikoeksponering til den svake risikobærende evnen. Livsforsikringsselskapenes aksjebeholdning som andel av forvaltningskapitalen var ved utgangen av året 7,3 prosent mot 20,3 prosent ved utgangen av 2001. Mens livsforsikringsselskapene har redusert aksjeeksponeringen vesentlig i 2002 har de økt beholdningen av rentepapirer, i hovedsak obligasjoner holdt til forfall. Andelen obligasjoner holdt til forfall utgjorde 31,5 prosent av forvaltningskapitalen, en økning fra 18,4 prosent ett år tilbake. Andelen sertifikater og obligasjoner holdt som omløpsmidler var 35,8 prosent ved utgangen av 2002, en nedgang på 1,2 prosentpoeng i forhold til utgangen av 2001.

Skadeforsikringsselskapene i utvalget (46 selskaper) hadde samlet et resultat på minus 1,4 mrd. kroner i 2002. Underskuddet var på samme nivå som i 2001. Teknisk regnskap viste et overskudd på 0,2 mrd. kroner, 0,2 mrd. kroner svakere enn i 2001. Av utvalget på 46 selskaper var det 22 selskaper som hadde negativt resultat av ordinær drift i 2002.

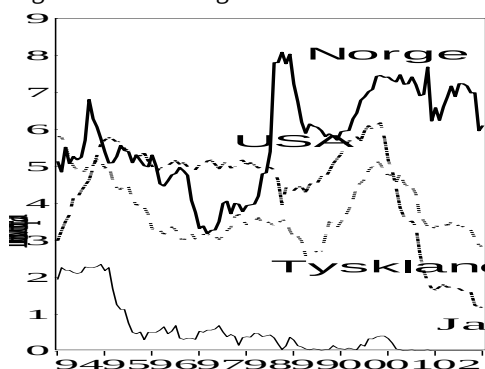
Skadeforsikringsselskapene solgte seg betydelig ned i aksjer i løpet av 2002 til 6,7 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av året. Ved utgangen av 2001 var andelen aksjer 17,8 prosent. Selskapene økte beholdningen av sertifikater og obligasjoner med 9,5 prosentpoeng fra utgangen av 2001 til utgangen av 2002. Alle skadeforsikringsselskapene tilfredsstilte kapitaldekningskravet ved utgangen av 2002.

Figur 2.1: Aksjeindekser USA, Storbritannia, Norge og Japan. Indeksert (02.01.97=100)



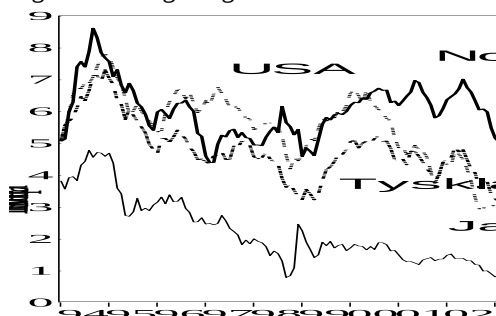
USA pr. 31.01.03
Kilde: Eco Win

Figur 2.2: Kortsiktig rentenivå



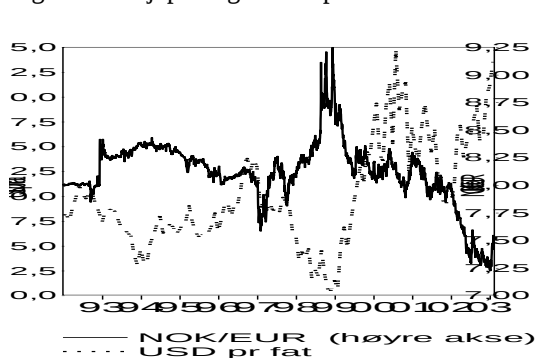
USA pr. 31.10.02
Kilde: Eco Win

Figur 2.3: Langsiktig rentenivå



USA pr. 31.10.02
Kilde: Eco Win

Figur 2.4: Oljepris og kroner pr. euro



Kilde: Eco Win

2. MAKROØKONOMISK BAKGRUNN

Børskursene falt kraftig gjennom sommeren og høsten 2002. Totalt gjennom året har Oslo Børs og Morgan Stanleys verdensindeks falt med henholdsvis 31,1 og 25,2 prosent. I 4. kvartal økte kursene med henholdsvis 4,1 og 5,6 prosent. Usikkerhet rundt virkningene av en eventuell krig mot Irak bidrar til økt risikoaversjon hos ivestorene, og fra årsskiftet til 10. februar 2003 har Oslo Børs og Verdensindeksen falt med henholdsvis 8,2 og 5,8 prosent.

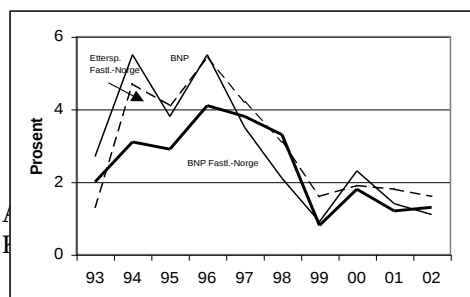
Verdensøkonomien er preget av svak økonomiske vekst, frykt for krig mot Irak og usikkerhet i finansmarkedene. Risikofaktorene er mange, og oppgangen internasjonalt gjennom 2002 ble svakere enn forventet. Den økonomiske veksten i USA holdes oppe av sterke penge- og finanspolitiske stimuli. Privat konsum var den viktigste drivkraften i amerikansk økonomi gjennom 2002. Nye finanspolitiske stimulerings tiltak er nå foreslått av den amerikanske administrasjonen i håp om at husholdningene skal opprettholde forbruksveksten. I Europa er veksten fortsatt lav, og spesielt Tyskland bidrar til den svake utviklingen. Japan har fortsatt problemer, og det er ventet svak vekst i flere år fremover. Andre regioner utvikler seg imidlertid gunstigere, og i de sørøstasiatiske landene anslås veksten å bli over 4 prosent i år.

Den 6. november ble den amerikanske styringsrenten satt ned med 0,5 prosentpoeng til 1,25 prosent etter å ha vært uforandret siden 11. desember 2001. Den europeiske sentralbanken fulgte opp og satte ned renten med 0,5 prosentpoeng til 2,75 prosent i desember. Målet for både vekst i pengemengden og inflasjonen har i euroområdet i lengre tid blitt overskredet, men den svake realøkonomiske utviklingen i Europa ser ut til å fortsette, og kombinert med den siste tids styrking av euroen vil inflasjonen på sikt bli lavere. Norges Bank satte ned renten med 0,5 prosentpoeng både i desember 2002 og januar 2003 og det er forventet ytterligere nedgang i løpet av første halvår.

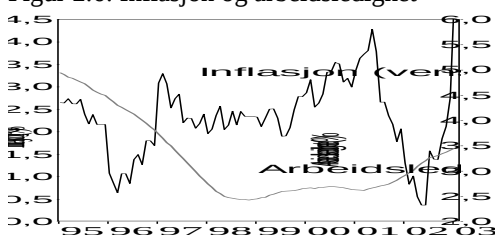
De lange rentene falt markert gjennom 2002 som følge av kursnedgangen på de internasjonale børsene og lavere inflasjonsforventninger. Oppgang i aksjemarkedet i 4. kvartal 2002 førte til at og de lange rentene tok seg opp. Usikkerhet rundt utfallet av krig mot Irak har en dempende effekt på aksjemarkedet og de lange rentene. Dersom den økonomiske oppgangen blir bedre befestet, vil trolig de lange rentene igjen ta seg opp.

I løpet av 2002 styrket den norske kronen seg betydelig mot de fleste valutaer; om lag 10 prosent mot euro og med hele 23 prosent mot dollar. Høye oljepriser og høy rentedifferanse bidro til dette.

Figur 2.5: Vekst i BNP, BNP Fastlands-Norge, og etterspørsel fra Fastlands-Norge. Prosentvis volumendring fra samme periode året før

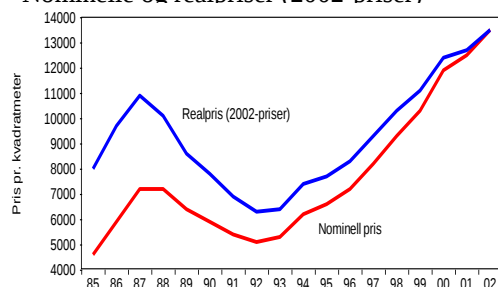


Figur 2.6: Inflasjon og arbeidsledighet

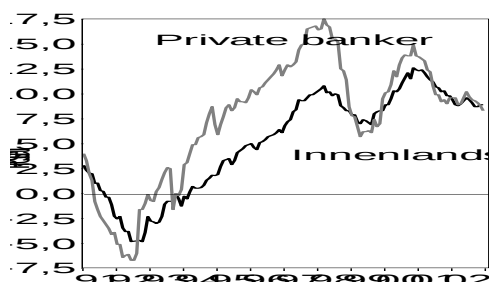


Kilde: Eco Win

Figur 2.7: Pris pr. kvm. for ulike boligtyper. Nominelle og realpriser (2002-priser)



Figur 2.8: Vekst i innenlandsk kreditt i alt (K2) og fra private banker



Kilde: Norges Bank

Den økonomiske veksten i Norge er lav. Presset i økonomien er sterkt redusert og arbeidsledigheten er stigende. Den innenlandske etterspørselen holdes opp av offentlig og privat forbruk. Kvartalsvise nasjonalregnskapstall viser at BNP Fastlands-Norge sesongkorrigert vokste med henholdsvis 0,6, -0,2 og 0,8 prosent de tre første kvartalene av 2002. Det private konsumet har hatt en moderat utvikling i forhold til den sterke veksten i realdisponibel inntekt. Høy realrente, fall i børskursene og stigende ledighet har trolig hatt en dempende effekt. Sterk krone, høy rente og høy lønnsvekst har svekket lønnsomheten i bedrifter som konkurrerer med utenlandske bedrifter markert. For 2002 sett under ett ventet SSB at BNP-veksten for fastlandsøkonomien blir 1,3 prosent. SSB har nedjustert sine anslag for 2003 med 0,4 prosentpoeng til 0,9 prosent, men veksten ventes å ta seg opp i 2004.

Tall for den registrerte ledigheten viser en klar økning gjennom hele fjoråret. Årsgjennomsnittet i 2002 endte på 75 200 ledige, en økning på 20 prosent sammenlignet med året før. I januar økte ledigheten blant industriarbeidere betydelig og var 24 prosent høyere enn for ett år siden. Tall fra arbeidskraftsundersøkelsen viser at de arbeidsledige utgjorde 3,7 prosent av arbeidsstyrken i 4. kvartal 2002 mot 3,3 prosent ett år tidligere.

Konsumprisindeksen (KPI) steg med 1,3 prosent fra 2001 til 2002. Justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) økte konsumprisene med 2,3 prosent i 2002. Konsumprisindeksen steg med 5,0 prosent fra januar 2002 til januar 2003 – mot 2,8 prosent i desember 2002. Den kraftige oppgangen i elektrisitetsprisene bidro mest til økningen. Justert for avgiftsendringer og uten energivarer steg konsumprisene med 1,8 prosent de siste 12 månedene.

Boligprisene var i 2002 i gjennomsnitt 8 prosent høyere enn prisene i 2001. Tall for prisutviklingen i januar viser at prisene var 2 prosent høyere enn i desember. Sesongkorrigert var det imidlertid en nedgang på 1 prosent. Prisene i januar 2003 er 3 prosent høyere enn i januar 2002. Leieprisene for kontorlokaler falt betydelig gjennom 2002, og flere lokaler står tomme.

Årsveksten i innenlandsk kreditt (K2) er fortsatt høy og var i desember 8,9 prosent. Dette var uendret fra måneden før. Bankenes 12-måneders utlånsvekst falt fra 8,8 prosent i november til 8,3 prosent i desember. Husholdningenes opplåning er fortsatt høy og årsveksten i kreditt til husholdningene var i både november og desember på 10,6 prosent. Svakere vekst i boligprisene og stigende arbeidsledighet vil trolig dempe veksten fremover. Årsveksten i brutto gjeld til foretakene var 7,7 prosent ved utgangen av desember. Veksten i samlet kreditt (K3), inkludert kreditt fra utlandet, var på 12-månedersbasis 7,0 prosent i november.

3. STRUKTUREN I DET NORSKE FINANSMARKEDET

I januar 2002 fusjonerte Norske Liv og Vesta Liv, til Nordea Liv, og ble overtatt av Tryg Baltica, senere Nordea Life, som er en del av Nordea-konsernet. Dette førte til at Nordea Bank Norge ble et rent bankkonsern. DnB kjøpte i mai 2002 Skandia Asset Management, Skandias globale kapitalforvaltning. DnB ble med dette en av de største aktørene innen kapitalforvaltning i Norden. I september 2002 ble Gjensidige NOR Sparebank og Gjensidige NOR Spareforsikring omdannet til et almannsvesen hvor banken og livsselskapet inngår i et konsern organisert etter holdingmodellen. Skadeselskapet Gjensidige NOR Forsikring ble skilt ut av finanskonsernet, men er tilknyttet konsernet gjennom en strategisk samarbeidsavtale og eierandel i banken. Sparebanken Vest trakk seg ut av Sparebank1-samarbeidet med virkning fra januar 2003. De øvrige eierbankene har besluttet salg av Enter Card til Föreningssparbanken. DnB søkte i januar 2003 om konsesjon til å kjøpe Nordlandsbanken. Kredittilsynet sendte 19. februar en tilrådning til Finansdepartementet om at konsesjon gis.

Antallet norske blandede finanskonsern er redusert fra fem ved utgangen av 2000 til fire ved utgangen av 2002. Med blandede finanskonsern menes finanskonsern som driver både bank- og forsikringsvirksomhet. Etter at Vesta Liv og Norske Liv i januar 2002 fusjonerte og gikk inn i Tryg-Baltica i Nordea-konsernet er Nordea Bank Norge ikke et norsk blandet finanskonsern. Nordea er likevel tatt inn i tabellene som en stor nordisk finansgruppe med betydelig markedsandel i Norge innen både bank og forsikring. Nordea har et utstrakt samarbeid med Vesta skadeforsikring.

Tabellen nedenfor gir et bilde av strukturen i det norske finansmarkedet ved utgangen av 2002.

Tabell 3.1 Strukturen det norske finansmarkedet pr. 31.12.2002

	Bank	Fin.foretak*	Livsforsikring	Skadeforsikring
	% av FK	% av FK	% av FK	% av br. premier
Blandede finanskonsern	68,3	25,0	68,0	31,3
Øvrige selskaper	31,7	75,0	32,0	68,7
Total marked**	100,0	100,0	100,0	100,0
herav utenlandsfilialer i Norge	8,3	8,6		31,9
herav utenlandske datterselskaper	17,6	14,3	5,5	18,2

*Kredittforetak og finansieringsselskaper

**Inkl. utenlandske institusjoners filialer i Norge

3.1 Nærmere om blandede finanskonsern

Finanskonsernene har hovedtyngden av sin virksomhet innen enten bank eller forsikring. Både DnB, Gjensidige NOR og Sparebank1-alliansen er hovedsakelig bankdominerte, mens Storebrand har sin hovedvirksomhet innenfor livsforsikring. Konsernene hadde ved utgangen av 2002 en samlet forvaltningskapital på 1 560 mrd. kroner. Samlet forvaltningskapital i finansiell sektor, inkludert utenlandske filialer i Norge, var 2 571 mrd. kroner. I tillegg til finansieringsforetakene som inngår i konsernene, har DnB, Nordea og Gjensidige NOR en eierandel i Eksportfinans (og Kommunekreditt) på mellom 20 og 25 prosent.

Tabell 3.2 viser markedsandelene for de blandede konsernene innenfor de ulike bransjene. Høyest markedsandel har konsernene i verdipapirfondsmarkedet med 71,5 prosent av forvaltningskapitalen. I bank og livsforsikring har konsernene en markedsandel på rundt 68 prosent. Konsernene har lavest andel blant finansieringsforetakene med 25 prosent av

forvaltningskapitalen. De enkelte bransjene kommenteres nærmere under kapittel 3.2 nedenfor.

Tabell 3.2 Markedsandel for blandede finanskonsern pr. 31.12.2002 - fordelt på bransjer

%FK	Bank	Fin.foretak	Verdipapirfond	Liv	Skade	Sum konsern
DnB	23,1	5,0	24,2	17,4	0,0	18,7
Gjensidige NOR	15,0	11,5	20,1	15,9	24,3	15,2
Nordea	14,3	7,2	9,2	5,8	0,0	11,1
Sparebank1/Samarb. sparebanker	14,1	1,3	7,4	2,7	4,3	9,7
Storebrand*	1,8	0,0	10,8	26,1	0,7	5,9
Sum finanskonsern	68,3	25,0	71,5	68,0	29,2	60,7
Total marked	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Storebrand har en eierandel i If skadeforsikring på 22,5 prosent. Ifs markedsandel i det norske skadeforsikringmarkedet er 24,9 prosent målt i forvaltningskapital.

Tabell 3.3 viser at de blandede finanskonsernernes andel av de totale finansmarkedet, målt i forvaltningskapital, har falt fra 65,2 prosent ved utgangen av 2000 til 60,7 prosent ved utgangen av 2002. Bortsett fra Gjensidige NOR har samtlige finanskonsern hatt en nedgang i markedsandelen. De store finanskonsernernes totale markedsandel er særlig redusert i skadeforsikring som følge av at Vesta Forsikring ikke lenger er en del av Nordea-konsernet.

Tabell 3.3 Markedsandel for blandede finanskonsern 2000 – 2002

%	2002	2001	2000
DnB	18,7	18,7	19,6
Gjensidige NOR	15,2	15,2	15,3
Nordea	11,1	12,0	12,3
Spb.1/Samarb.spb.	9,7	9,9	10,6
Storebrand	5,9	6,5	7,3
Sum finanskonsern	60,7	62,2	65,2
Totalt*	100,0	100,0	100,0

*Sum av samlet forvaltningskapital i bank, finansieringsforetak, verdipapirfond, livsforsikring og skadeforsikring.

RESULTATRAPPORTER FOR DE ENKELTE BRANSJER

4. BANKER

I kapittelet presenteres resultatutviklingen for samtlige norske banker. Hoveddelen av kapittelet består av nærmere analyser av tre grupper av banker: 1) De tre største enhetene, dvs. Den norske Bank, Nordea Bank Norge og Gjensidige NOR Sparebank, 2) De øvrige forretningsbankene, 3) De øvrige sparebankene. For forretningsbanker brukes data fra alle banker som er norske juridiske enheter, dvs. at utenlandsk eide datterbanker tas med. Tallene er foreløpige, og gjelder morbank om ikke annet er angitt.

Resultat

Norske bankers (15 forretningsbanker og 129 sparebanker) resultat før skatt ble redusert med en tredjedel fra 2001 til 2002. Hovedårsaken til nedgangen var en sterk reduksjon i andre inntekter enn renteinntekter, og en kraftig økning i utlånstapene. Brutto mislighold var 36 prosent høyere enn ett år tidligere. Nitten banker hadde negativt resultat, dvs. hver åttende bank. Netto renteinntekter lå på samme nivå som året før, mens driftskostnadene viste nedgang i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital.

Resultat før skatt i samtlige banker var 9,5 mrd. kroner i 2002, en svekkelse på 32 prosent fra året før. I forhold til GFK innebar dette en nedgang på 0,37 prosentpoeng, til 0,67 prosent. Dette var det laveste resultatnivået siden 1992, jmf. figur 4.3.

Tabell 4.1 Resultattall for samtlige norske banker

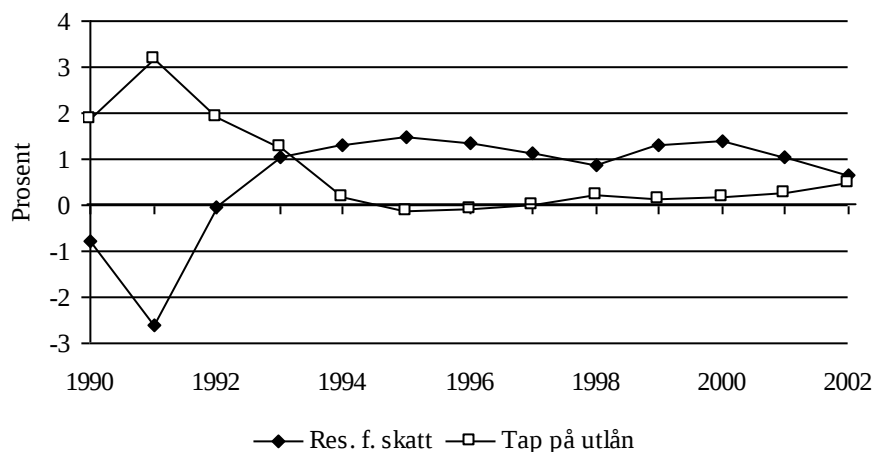
	2002		2001	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto rente	31 060	2,20	29 578	2,20
Andre inntekter	9 725	0,69	13 010	0,97
herav kursgevinster	1 175	0,08	2 215	0,16
Andre kostnader	24 996	1,77	24 790	1,85
herav lønn og admin.kost.	19 592	1,39	19 420	1,45
Driftsres. før tap	15 790	1,12	17 798	1,32
Bokførte tap	6 635	0,47	3 721	0,28
Gev./tap VP lang sikt, Nedskrivn.	353	0,02	-136	-0,01
Resultat av ord.drift f.skatt	9 508	0,67	13 941	1,04

Netto renteinntekter økte med 5 prosent, og var uendret i forhold til GFK. Andre drifts-inntekter var 27 prosent lavere enn i 2001, og det var særlig utbytte og kursgevinster som viste markert nedgang, med hhv. -1,3 og -1,1 mrd. kroner. For kursgevinster var det særlig samlede kurstap på aksjer på 1,0 mrd. kroner som bidro til det svake resultatet. Netto provisjonsinntekter viste en svak nedgang siste år. Driftskostnadene var nær uendret fra året før, noe som ga en nedgang relativt til GFK fra 1,85 til 1,77 prosent. Sterkest vekst var det i lønnskostnadene, med 3 prosent, mens andre administrasjonskostnader ble redusert med 2 prosent. Som følge av den svake inntektsutviklingen steg bankenes kostnad/inntektsforhold (ekskl. kursgevinster) fra 61,4 til 63,1 prosent siste år.

Bankene bokførte 6,6 mrd. kroner i tap på utlån og garantier i 2002, en økning på 2,9 mrd. kroner. Dette var det høyeste tapsnivået siden 1993, noe det ville vært selv uten et antall

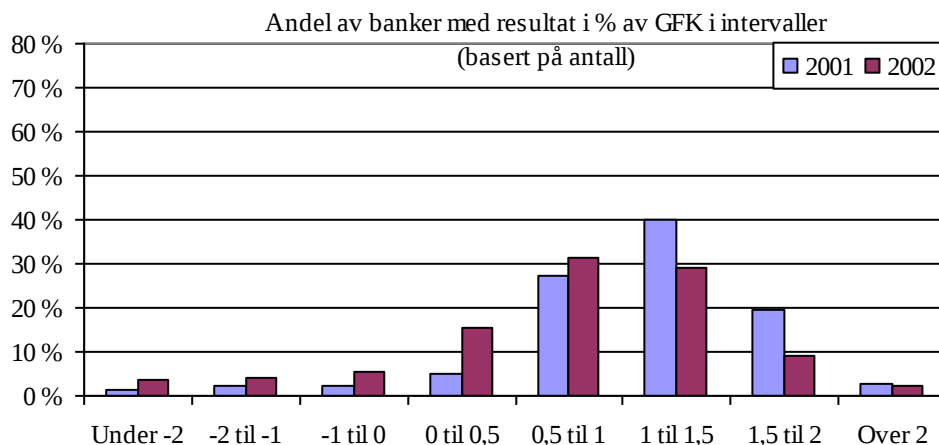
bankers tap på Finance Credit. I 2002 solgte seks banker sine eierandeler i finansieringsselskapet Europay til SEB Kort, noe som medførte en samlet gevinst på om lag 0,95 mrd. kroner.

Figur 4.1 Utlånstap og resultat før skatt i norske banker (prosent av GFK)



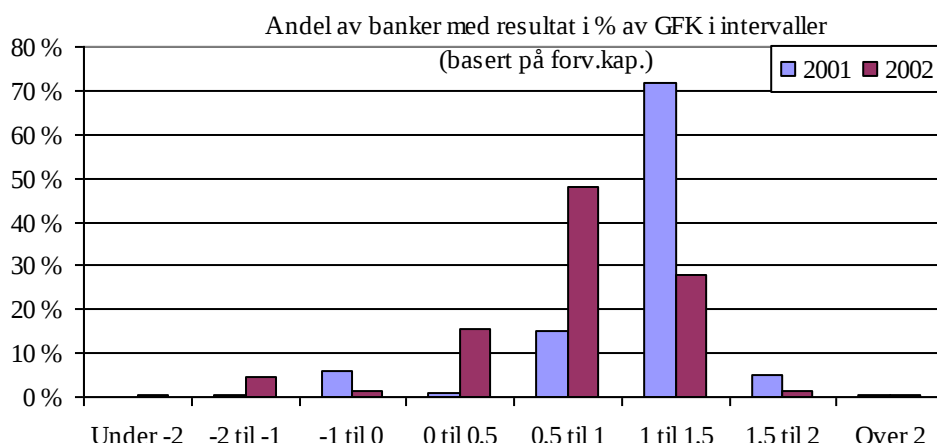
Nitten banker hadde underskudd i 2002. I figur 4.2 vises utviklingen fra 2001 til 2002 for enkeltbankenes resultater før skatt. Bankene er kategorisert etter resultat før skatt, og det fremgår tydelig at det har vært en forskyvning mot lavere resultater.

Figur 4.2 Spredning i bankenes resultater før skatt i prosent av GFK (vektet med antall)



Selv om det i 2002 var enkelte mellomstore banker med underskudd var det i hovedsak mindre banker i denne gruppen. Dette fremgår av figur 4.3 hvor fordelingen innen de ulike resultatintervaller er illustrert med bankenes samlede forvaltningskapital. Banker med underskudd utgjorde 6,8 prosent av samtlige bankers forvaltningskapital, mens tilsvarende i 2001 var 6,5 prosent.

Figur 4.3 Spredning i bankenes res. før skatt i prosent av GFK (vektet med forv.kapital)



Gruppen av de tre største bankene oppnådde et resultat før skatt på 7,0 mrd. kroner i 2002, en nedgang på 26 prosent fra året før. De tre bankenes egenkapitalavkastning var 9,4 prosent i 2002 mot 17,1 prosent i 2001. Den sterke nedgangen forklares delvis av DnB og Nordeas lave skattekostnad i 2001¹

Netto renteinntekter økte med 2 prosent, og var uendret i forhold til GFK. Gruppen bedret nettorenten i fjerde kvartal. Andre inntekter ble redusert med 22 prosent, hvor det særlig var utbytte og andre driftsinntekter som bidro negativt.

Tabell 4.2 Resultat for tre grupper av banker

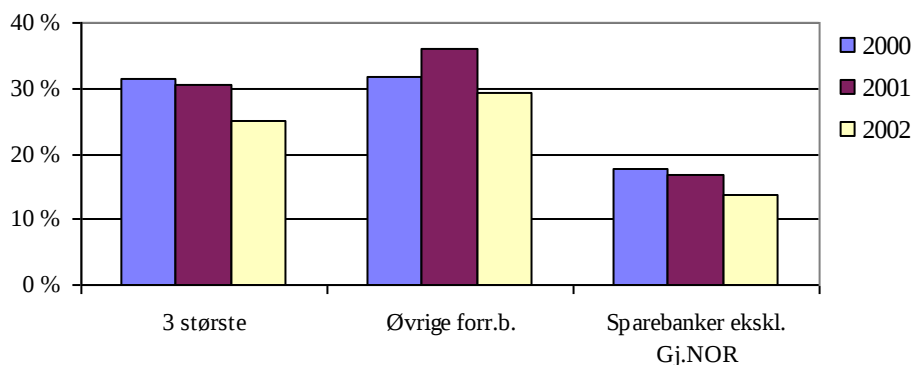
	DnB, Nordea Norge, Gj.NOR				Øvrige forr.banker				Samtlige sparebanker ekskl. Gj.NOR Spb.			
	2002		2001		2002		2001		2002		2001	
	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK
Netto rente	16 317	2,00	16 023	2,00	3 115	1,84	2 906	1,86	11 629	2,71	10 649	2,75
Andre inntekter	7 197	0,88	9 189	1,15	1 308	0,77	1 716	1,10	1 220	0,28	2 105	0,54
herav kursgevinster	1 786	0,22	2 186	0,27	26	0,02	87	0,06	-636	-0,15	-58	-0,01
Andre kostnader	14 256	1,75	14 390	1,80	2 858	1,69	2 995	1,92	7 881	1,84	7 404	1,91
herav lønn og admin.kost.	11 274	1,38	11 371	1,42	2 175	1,29	2 300	1,47	6 142	1,43	5 749	1,48
Driftsres. før tap	9 258	1,13	10 822	1,35	1 564	0,93	1 627	1,04	4 967	1,16	5 349	1,38
Bokførte tap	2 279	0,28	1 284	0,16	2 247	1,33	1 090	0,70	2 109	0,49	1 347	0,35
Gev./tap VP lang sikt, Nedskri	-12	0,00	-105	-0,01	496	0,29	-129	-0,08	-131	-0,03	99	0,03
Resultat av ord.drift f.skatt	6 967	0,85	9 433	1,18	-187	-0,11	408	0,26	2 728	0,64	4 100	1,06
Skatt på res. av ord. drift	2 001	0,25	1 080	0,14	-160	-0,09	-47	-0,03	859	0,20	1 182	0,31
Resultat av ord drift e.skatt	4 966	0,61	8 353	1,04	-27	-0,02	455	0,29	1 869	0,44	2 919	0,75
Egenkapitalavkastning	9,4 %		17,1 %		-0,2 %		4,0 %		5,1 %		8,6 %	
Forvaltningskapital (Mrd.kr.)	843		786		171		162		446		409	
... og andel av norske banker	58 %		58 %		12 %		12 %		31 %		30 %	

De tre bankenes netto kursgevinster på verdipapirer var 18 prosent lavere enn i 2001, og nedgangen skyldtes kurstap på aksjer. Gruppen hadde 1,8 mrd. kroner i kursgevinster på valuta/finansielle derivater i 2002, nær uendret fra året før.

Driftsinntekter utover nettorenten stod for 25 prosent av samlede driftsinntekter (ekskl. kursgevinster). Tilsvarende forhold i 2001 var 30 prosent.

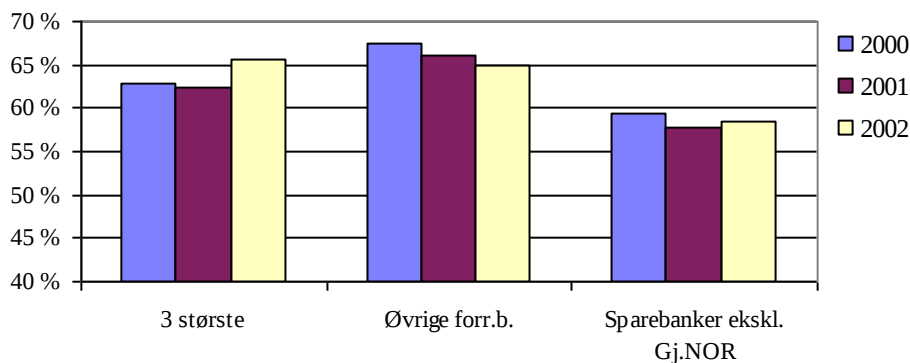
¹ DnB og Nordea Bank Norge fikk i 2001 medhold i preferansekapitalsaken

Figur 4.4 Andre inntekter i prosent av totale driftsinntekter (ekskl. kursgevinster)



De tre største bankenes driftskostnader var 1 prosent lavere enn året før. I forhold til GFK innebar dette en nedgang fra 1,80 til 1,75 prosent. Gruppens samlede kostnad/inntektsforhold økte, på grunn av svekkede inntekter, fra 62,5 til 65,6 prosent.

Figur 4.5 Utvikling i kostnadsprosent (ekskl. kursgevinster)



De tre største bankene har hatt svært lave tap de siste årene, men viste en økning i 2002. Samlet sett økte tapene med 77 prosent siste år, og tilsvarte 0,28 prosent av GFK (0,39 prosent av gj.snittlige utlån til kunder).

De øvrige forretningsbankene (13 banker) påvirkes sterkt av enkelte bankers tap på Finance Credit i fjerde kvartal. Gruppens resultat gikk fra et overskudd før skatt på 408 mill. kroner i 2001 til et underskudd på 185 mill. kroner i 2002. Ni av tretten banker i gruppen hadde underskudd før skatt i 2002. Om man ser på driftsresultat før tap var resultatsvekkelsen mer moderat, med 4 prosent nedgang til 1,6 mrd. kroner. Egenkapitalavkastningen i denne gruppen banker ble redusert fra 4,0 prosent i 2001 til -0,2 prosent i fjor.

Netto renteinntekter viste en positiv utvikling i tredje kvartal, mens utlånstapene og usikkerhet rundt fundingsituasjonen i flere banker medførte en sterk svekkelse av nettorenten i fjerde kvartal. Andre inntekter ble redusert med 21 prosent fra 2001 til 2002, med sterkest nedgang i utbytte og inntekter fra eierinteresser i konsern- og tilknyttede selskap. De tretten bankene hadde en samlet kursgevinst på 26 mill. kroner i 2002. Både rente- og egenkapitalpapirer ga kurstap, mens valuta og finansielle derivater ga en gevinst på 96 mill. kroner.

Driftsinntekter utover nettorenten stod for 29 prosent av samlede driftsinntekter, ned fra 36 prosent i 2001.

Forretningsbankenes driftskostnader var 5 prosent lavere enn året før, og det var særlig administrasjonskostnadene som bidro til reduksjonen. Lønnskostnadene steg med 2 prosent. Kostnadsprosenten for gruppen ble redusert med ett prosentpoeng til 65,0.

I forhold til 2001 ble bankenes tap på utlån doblet fra 1,1 til 2,2 mrd. kroner, til dels som følge av enkelte bankers store tap på Finance Credit.

Gruppen av de øvrige sparebankene (128 banker) oppnådde et resultat før skatt på 2,7 mrd. kroner, en reduksjon på 33 prosent fra 2001. I forhold til GFK innebar dette en nedgang på 0,42 prosentpoeng til 0,64 prosent. 10 sparebanker hadde negativt resultat i 2002. Gruppens samlede egenkapitalavkastning var 5,1 prosent, mot 8,6 prosent året før.

Netto renteinntekter var 9 prosent høyere enn i 2001, men ble noe svekket sett i forhold til GFK. Gruppen bedret den kvartalsvise nettorenten i hvert av de tre siste kvartalene. Andre inntekter var nær halvert fra året før. Særlig negativ utvikling viste utbytte og kursgevinster på aksjer. Utbyttet ble sterkt påvirket av underskuddet i Sparebank1-Gruppen. Driftsinntekter utover nettorenten stod for 14 prosent av samlede driftsinntekter (ekskl. kursgevinster), en nedgang på 4 prosentpoeng fra året før.

Sparebankenes driftskostnader økte med 6 prosent i 2002, noe som innebar en reduksjon sett i forhold til GFK fra 1,91 til 1,84 prosent. Sterkest vekst var det i lønnskostnadene, med 8 prosent. Bankenes kostnad/inntektsforhold steg fra 57,8 til 58,4 prosent.

Utlånstapene steg markert også for denne gruppen banker, til dels forklart av enkelte bankers tap på Finance Credit. Totale utlånstap var 2,1 mrd. kroner, en økning på 0,8 mrd. kroner fra året før. Tapene utgjorde 0,53 prosent av utlån.

Balansen

Bankenes brutto utlån til kunder økte med 5,8 prosent i 2002. Styrkingen av den norske kronen bidro sterkt til å holde veksten målt i kroner for de største bankene nede. Bankene økte tapsavsetningene med 23,2 prosent, hvorav mesteparten av økningen kom ved spesifiserte tapsavsetninger. Ved utløpet av året tilsvarte avsetningene 1,8 prosent av utlån, opp 0,2 prosentpoeng fra situasjonen ett år tidligere.

Tabell 4.3 *Balansetørrelser for samtlige norske banker*

31.12.02		
	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	1 460 110	7,6
Brutto utlån til kunder	1 118 191	5,8
Tapsavsetninger	20 672	23,4
herav spesifiserte tapsavs.	11 652	44,7
herav uspesifiserte tapsavs.	9 020	3,7
Innskudd fra kunder	791 397	8,0
Gjeld ved utst. av verdipapirer	296 967	1,5
Netto nullstilte lån	6 520	24,9
Netto misligholdte lån	14 647	43,8
	31.12.02	31.12.01
Tapsavs. i % av brutto utlån	1,8	1,6
Uspes. tapsavs. i % av br. utlån	0,8	0,8
Net. nullstilte lån i % av n. utlån	0,6	0,5
Net. misligh. lån i % av n. utlån	1,3	1,0

Innskudd fra kunder økte 8,0 prosent siste år. Innskuddsdekningen av netto utlån til kunder steg med det fra 70,4 til 72,1 prosent. Det var en markert økning i omfanget av misligholdte engasjementer. Veksten på 44 prosent førte til at netto mislighold i forhold til utlån økte fra 1,0 til 1,3 prosent siste tolv måneder.

Tabell 4.4 Balansestørrelser for grupper av banker

31.12.02	Tre største banker		Øvrige forr.b.		Øvrige spareb.	
Tall i mill.kroner						
	Mill.kr.	vekst i %	Mill.kr.	vekst i %	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	842 901	7,3	170 981	5,6	446 226	9,1
Brutto utlån til kunder	600 795	4,4	121 800	1,4	395 597	9,3
Tapsavsetninger	9 224	17,5	4 428	48,9	7 020	18,5
herav spesifiserte tapsavs.	4 554	43,0	3 579	63,4	3 519	31,5
herav uspesifiserte tapsavs.	4 670	0,1	849	8,2	3 501	7,8
Innskudd fra kunder	433 422	6,2	86 286	8,3	271 689	10,9
Gjeld ved utst. av verdipapirer	159 066	-5,0	42 983	3,3	94 917	13,8
Netto nullstilte lån	2 538	-3,2	1 827	137,3	1 630	16,4
Netto misligholdte lån	6 220	84,1	3 536	47,3	3 435	8,5
	31.12.02	31.12.01	31.12.02	31.12.01	31.12.02	31.12.01
Tapsavs. i % av brutto utlån	1,5	1,4	3,6	2,5	1,8	1,6
Uspes. tapsavs. i % av br. utlån	0,8	0,8	0,7	0,7	0,9	0,9
Net. nullstilte lån i % av n. utlån	0,4	0,5	1,6	0,7	0,4	0,4
Net. misligh. lån i % av n. utlån	1,1	0,6	3,0	2,0	0,9	0,9

De tre største bankenes utlånsvekst var 4,4 prosent fra 2001 til 2002. Den sterke kronen var en viktig bidragsyter til den moderate vekstraten. Bankenes uspesifiserte tapsavsetninger var tilnærmet uendret siste år, mens det var en økning på 43 prosent av de spesifiserte tapsavsetningene. Totale tapsavsetninger utgjorde 1,5 prosent av brutto utlån til kunder, mot 1,4 prosent ett år tidligere. Innskudd fra kunder økte med 6,2 prosent, slik at innskuddsdekningen av netto utlån økte fra 71,9 til 73,3 prosent.

De største bankene så en sterk vekst i netto misligholdte lån siste år, med 84 prosent. Misligholdet var fremdeles på et lavt nivå, med 1,1 prosent av utlån.

De øvrige forretningsbankene hadde en utlånsvekst på 1,4 prosent siste år. Enkelte banker har redusert utlånene i 2002, til dels som følge av svak resultatutvikling mot slutten av året. Flere banker hadde fremdeles en utlånsvekst over 10 prosent siste år.

Tapsavsetningene i denne gruppen ble økt betraktelig i 2002 og igjen var det de spesifiserte avsetningene som ble økt i størst grad. I forhold til utlån utgjorde nå tapsavsetningene 3,6 prosent, en økning siste år på 1,1 prosentpoeng. Innskudd fra kunder økte, med 8,3 prosent, betydelig mer enn brutto utlån. Innskuddsdekningen ble dermed bedret fra 68,0 til 73,5 prosent. Netto nullstilte lån ble mer enn doblet i 2002, mens netto misligholdte engasjementer økte fra 2,4 til 3,6 mrd. kroner.

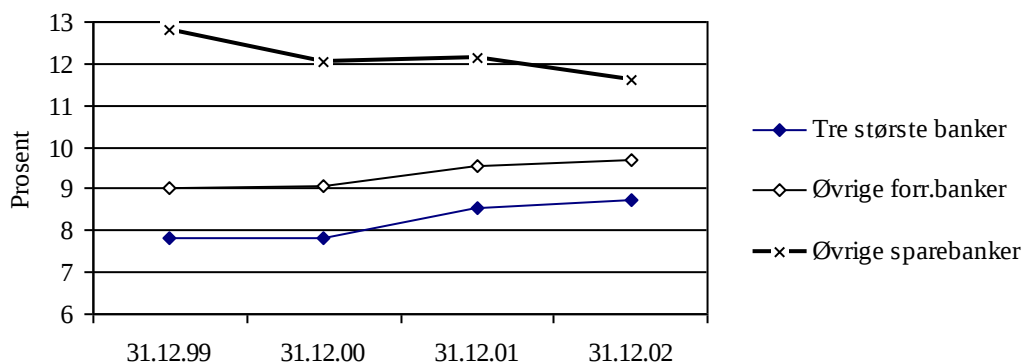
Utlånsveksten i de øvrige sparebankene var betydelig høyere enn de to andre gruppene. Ved årsskiftet var brutto utlån til kunder 9,3 prosent høyere enn ett år tidligere, dette var en nedgang i vekstraten på 2,3 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal. Tapsavsetningene var 18 prosent høyere enn ved utgangen av 2001, og det var også for denne gruppen sterkest økning av de spesifiserte tapsavsetningene. Totale tapsavsetninger utgjorde 1,8 prosent av utlån, en økning siste år på 0,2 prosentpoeng. Innskudd fra kunder var økt med 10,9 prosent fra året før. Innskuddsdekningen var bedret ett prosentpoeng til 69,9 prosent. Sparebankene så en økning på 9 prosent i netto misligholdte engasjementer i 2002. Nivået var fremdeles svært lavt, uendret på 0,9 prosent av utlån.

Soliditet

Samlet kjernekapitaldekning² for alle banker var 9,7 prosent ved årsskiftet, det samme som ett år tidligere. I samme periode var total kapitaldekning redusert fra 12,6 til 12,3 prosent.

Gjennomsnittlig kjernekapitaldekning i gruppen av de tre største bankene var 8,7 prosent ved årsskiftet, 0,2 prosentpoeng høyere enn ett år tidligere. Total kapitaldekning var 11,5 prosent, mot 11,7 prosent ved utgangen av 2001.

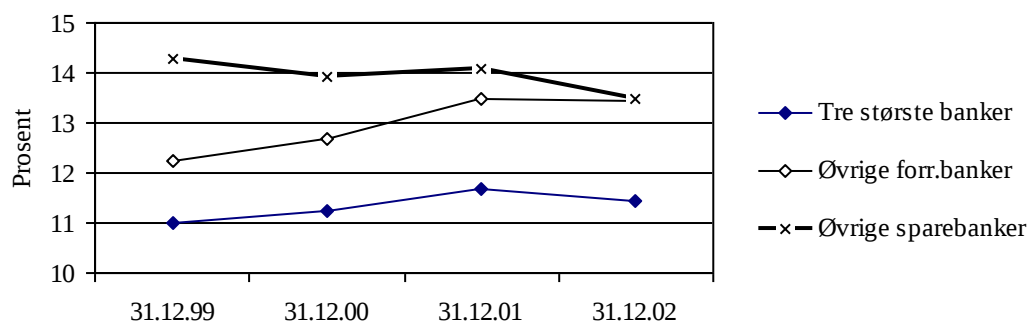
Figur 4.6 Utvikling i kjernekapitaldekning



De øvrige forretningsbankene hadde en kjernekapitaldekning på 9,7 prosent, en oppgang på 0,2 prosent siste år. Kapitaldekningen var 13,4 prosent etter en marginal nedgang. Hovedårsaken til at gruppens underskudd ikke har fått negativ effekt på gruppens kapitaldekning emisjoner.

Gruppen av de øvrige sparebankene hadde en samlet kjernekapitaldekning på 11,6 prosent ved årsskiftet, etter en nedgang siste år på et halvt prosentpoeng. Total kapitaldekning var 13,5 prosent, mot 14,1 prosent ett år tidligere.

Figur 4.6 Utvikling i total kapitaldekning



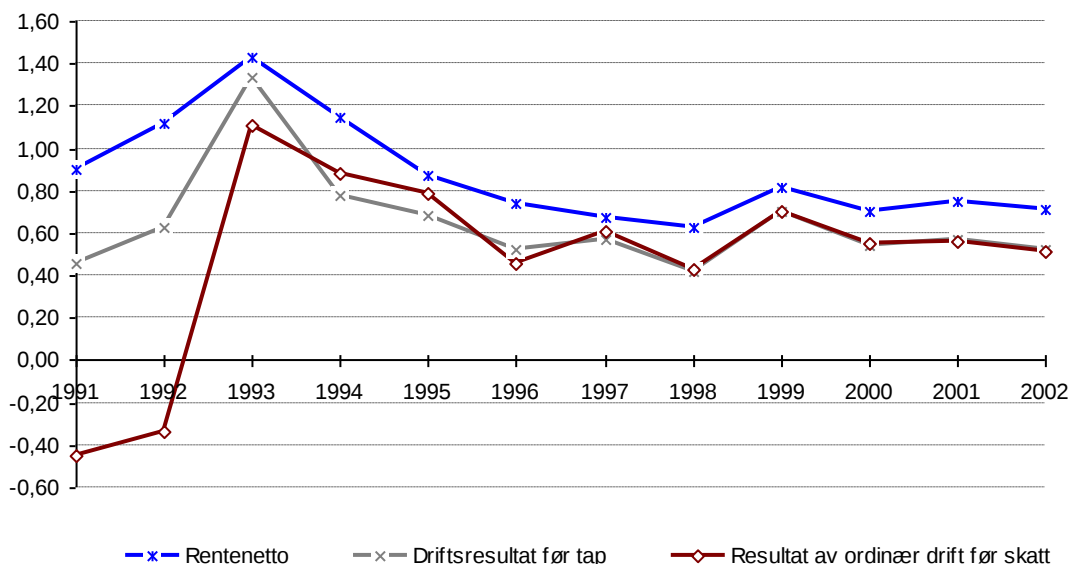
² Tall for kapitaldekning er svært foreløpige, da endelige overskuddsdisponering bare i begrenset grad er foretatt.

5. FINANSIERINGSFORETAK

5.1 Kredittforetak

Foreløpige resultat- og balansetall for 2002 omfatter alle norske kredittforetak. Tallene for 2001 gjelder de samme 10 selskapene.

Figur 5.1.1 Resultatutvikling i prosent av GFK



Resultat

Nettorenten er redusert med 0,04 prosentpoeng sammenlignet med 2001. Isolert sett viste nettorenten en liten økning i 4. kvartal, men økningen var mindre enn fra 2. til 3. kvartal. Kredittforetakene hadde netto kurstap på verdipapirer på 85 mill. kroner i 2002, mot netto kurstap på 50 mill. kroner året før.

Tabell 5.1.1 Resultatposter

	2002		2001	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	1 784	0,71	1 723	0,75
Andre inntekter	-106	-0,04	-51	-0,03
herav kursgevinster	-85	-0,03	-50	-0,02
Andre kostnader	376	0,15	361	0,15
herav lønn og adm.kost.	305	0,12	286	0,12
Driftsres. før tap	1 302	0,52	1 311	0,57
Bokførte tap	35	0,01	12	0,01
Resultat ord. drift	1 267	0,51	1 299	0,56
<i>EK-avkastning*</i>		7,7 %		8,1 %

* Resultat ord. drift e. skatt i % av gj.sn. egenkapital

De bokførte tapene var på 35 mill. kroner i 2002, mot 12 mill. kroner året før. Tapene er fortsatt små tap i kredittforetakene og påvirker i liten grad resultatutviklingen. Resultat av ordinær drift var på 1 267 mill. kroner som utgjorde 0,51 prosent av GFK. Målt i prosent av GFK var resultatet 0,05 prosentpoeng (32 mill. kroner) dårligere enn i 2001.

Balanse

Kredittforetakenes utlån til kunder økte med 7,9 prosent siste 12 måneder. Netto misligholdte lån har økt kraftig, men fra et lavt nivå.

Tabell 5.1.2 Balanseposter (prosent og mill. kroner)

	31.12.2002	% vekst	31.12.2001
Forvaltningskapital	276 746	12,1	246 943
Brutto utlån til kunder	185 289	7,9	171 756
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	181 123	9,8	164 911
Netto nullstilte lån	297	344,1	67
i prosent av brutto utlån	0,16		0,04
Netto misligholdte lån	558	93,1	289
i prosent av brutto utlån	0,30		0,17
Tapsavsetninger	269	11,5	241
i prosent av brutto utlån	0,15		0,14

Kapitaldekning

Foreløpige tall for kredittforetakene viser en nedgang i kjernekapitaldekningen på 0,9 prosentpoeng sammenlignet med 2001. Selskapene har ennå ikke gjennomført alle årsoppgjørdisposisjonene for 2002. Utlånsveksten det siste året har gitt en økning i beregningsgrunnlaget på 8,6 prosent. Kjernekapitaldekningen ble redusert for 7 av 10 kredittforetak sammenlignet med 2001.

Tabell 5.1.3 Kapitaldekningstall (prosent og mill. kr) for kredittforetakene totalt

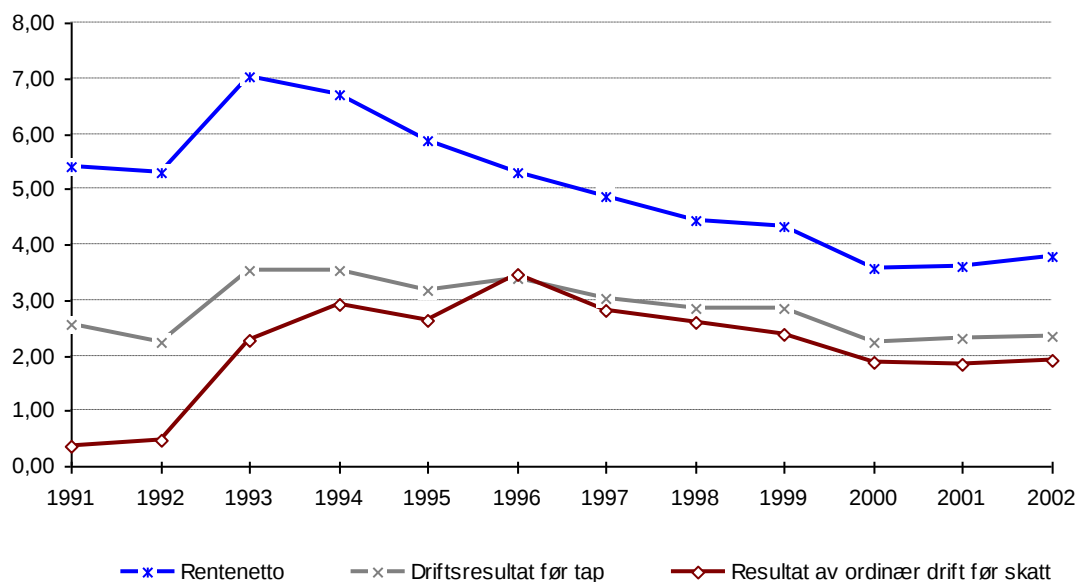
	31.12.2002*	30.09.2002	31.12.2001
Kjernekapitalprosent	10,3	10,7	11,2
Kapitaldekningsprosent	12,8	13,2	14,7
Kjernekapital	11 933	12 117	11 958
Tilleggskapital	2 704	2 832	3 737
Netto ansvarlig kapital	14 678	14 949	15 682
Beregningsgrunnlag	116 188	113 430	106 957

**foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (rapport 800)*

5.2 Finansieringsselskaper

Foreløpige resultat- og balansetall ved utgangen av 2002 omfatter 20 av 32 norske finansieringsselskaper. Disse 20 selskapene har ca. 95 prosent av forvaltningskapitalen for de norske selskapene. Tallene for 2001 gjelder de samme selskapene. De utenlandske filialene i Norge er ikke med i utvalget, men gis en kort omtale avslutningsvis.

Figur 5.2.1 Resultatutvikling i prosent av GFK



Resultat

Finansieringsselskapenes netto renteinntekter økte med ca. 15 prosent i 2002. Nettorenten utgjorde 3,77 prosent av GFK og økte med 0,15 prosentpoeng fra 2001. Isolert sett viste nettorenten en økning i 4. kvartal, etter å ha ligget stabilt i 2. og 3. kvartal. Målt i prosent av GFK viste netto provisjonsinntekter en nedgang fra 2001. Nivået på lønnskostnader og andre driftskostnader var noe lavere enn for ett år siden.

Tabell 5.2.1 Resultatposter

	2002		2001	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 295	3,77	1 991	3,62
Andre inntekter	1 033	1,70	1 040	1,89
herav kursgevinster	13	0,02	14	0,03
Andre kostnader	1 910	3,14	1 771	3,22
herav lønn og adm.kost.	1 578	2,59	722	2,62
Driftsres. før tap	1 418	2,33	1 260	2,29
Bokførte tap	252	0,41	247	0,45
Resultat ord. drift	1 166	1,92	1 013	1,84
<i>EK-avkastning*</i>		14,1 %		13,5 %

* Resultat ord. drift e. skatt i % av gj.sn. egenkapital

Det var 252 mill. kroner i bokførte tap i 2002, en økning med 5 mill. kroner fra året før. Tilbakeføringer i ett enkeltelskap etter salg av portefølje med tidligere nedskrevne engasjementer har hatt en gunstig effekt på tapsutviklingen. Resultat av ordinær drift var 645 mill. kroner, en økning med 153 mill kroner fra året før. Resultatet utgjorde 1,92 prosent av GFK, som var 0,12 prosentpoeng bedre enn for 2001.

Balanse

Brutto utlån til kunder økte med 11,5 prosent siste 12 måneder. Ved utgangen av 3. kvartal var årsveksten noe lavere. Netto misligholdte lån økte med 24 prosent i 2002, og utgjorde 1,8 prosent av brutto utlån ved utgangen av året.

Tabell 5.2.2 Balanseposter (prosent og mill. kroner)

	31.12.2002	% vekst	31.12.2001
Forvaltningskapital	64 049	9,8	58 318
Brutto utlån til kunder	62 415	11,5	56 001
Innlån og gjeld til kunder	5 834	10,8	5 266
Netto nullstilte lån	849	39,4	609
i prosent av brutto utlån	1,36		1,09
Netto misligholdte lån	1 140	24,2	917
i prosent av brutto utlån	1,83		1,64
Tapsavsetninger	1 077	10,9	971
i prosent av brutto utlån	1,73		1,73

Kapitaldekning

Foreløpige tall for finansieringsselskapene viser en nedgang i kjernekapitalandelen på 0,6 prosentpoeng fra 2001. Kapitaldekningen har økt som følge av opptak av tidsbegrenset ansvarlig lån i 4. kvartal. Finansieringsselskapene har ikke gjennomført alle årsoppgjørdisposisjonene for 2002. Utlånsveksten det siste året gav en økning i beregningsgrunnlaget på 7,9 prosent. Av de 20 finansieringsselskapene som rapporterte foreløpige resultat- og balansetall hadde 13 selskaper redusert kjernekapitaldekningen sammenlignet med 2001.

Tabell 5.2.3 Kapitaldekningstall (prosent og mill. kr) for finansieringsselskapene totalt

	31.12.2002*	30.09.2002	31.12.2001
Kjernekapitalprosent	9,2	9,0	9,8
Kapitaldekningsprosent	12,6	10,5	11,3
Kjernekapital	5 703	5 557	5 609
Tilleggskapital	976	929	864
Netto ansvarlig kapital	7 787	6 486	6 473
Beregningsgrunnlag	57 527	61 972	62 069

* foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (rapport 800)

Utenlandske filialer i Norge

Det er 21 filialer av utenlandske selskaper i Norge, og disse har ca. 28 prosent av finansieringsselskapenes totale forvaltningskapital. Foreløpige tall fra finansdatabasen viste en resultatnedgang på 0,39 prosentpoeng sammenlignet med 2001 for de utenlandske filialene. Dette skyldtes i hovedsak lavere netto renteinntekter og større tap på utlån. Nivået på lønnskostnader og avskrivninger ble redusert i 2002.

Samlet utlånsvekst for filialene var lav i 2002. Netto misligholdte lån økte med ca. 22 prosent. Økningen i misligholdet i 2002 kan ha sammenheng med den sterke utlånsveksten i filialene i perioden 1998 – 2001.

Tabell 5.2.4 Resultat- og balanseposter for utenlandske filialer i Norge

	2002		2001	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	962	3,62	986	4,09
Andre inntekter	262	0,99	249	1,04
herav kursgevinster	7	0,03	41	0,17
Andre kostnader	606	2,28	670	2,78
herav lønn og adm.kost.	350	1,32	336	1,40
Driftsres. før tap	618	2,33	565	2,35
Bokførte tap	279	1,05	163	0,68
Resultat ord. drift	338	1,28	402	1,67
	31.12.2002	% vekst	31.12.2001	
Forvaltningskapital	26 478	-1,7	26 942	
Brutto utlån kunder	25 597	1,5	25 218	
Misligholdte lån	893	21,7	734	
i prosent av brutto utlån	3,49		2,91	
Tapsavsetninger	502	17,3	428	
i prosent av brutto utlån	2,06		1,89	

6. LIVSFORSIKRINGSSLESKAPER

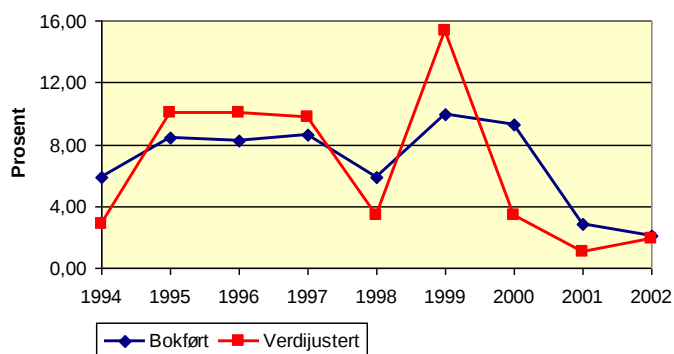
Ved utgangen av 2002 var det syv tradisjonelle livselskaper og seks selskaper med konsesjon til å drive livsforsikring med investeringsvalg. Resultatgjennomgangen nedenfor omfatter samtlige tradisjonelle livselskaper. Livsforsikring med investeringsvalg vil bli omtalt i eget avsnitt.

Resultat

Blant norske finansinstitusjoner er livsforsikringsselskapene mest eksponert for markedsrisiko, og utviklingen i verdipapirmarkedene har således vesentlig betydning for livselskapenes resultater. Det norske aksjemarkedet, målt ved Oslo Børs hovedindeks (OSEBX), falt i 2002 med 31 prosent, mens internasjonale aksjemarkeder representert ved Morgan Stanleys verdensindeks falt med 25 prosent. I samme periode falt norske lange renter med 0,5 prosentpoeng, mens tyske og amerikanske lange renter falt med henholdsvis 1,2 og 0,8 prosentpoeng. Isolert sett var det i 4. kvartal en oppgang i aksjemarkedene. Hovedindeksen ved Oslo Børs steg med 4,1 prosent gjennom kvartalet, mens Morgan Stanleys verdensindeks viste en økning på 5,6 prosent. Lange norske og lange tyske renter falt med henholdsvis 0,2 og 0,1 prosentpoeng, mens lange amerikanske renter steg med 0,2 prosentpoeng.

Utviklingen i verdipapirmarkedene begrenset selskapenes avkastning på finansielle eiendeler, og innrapporterte data viser at verdijustert kapitalavkastning for 2002 i gjennomsnitt lå på 1,9 prosent. I 2001 var selskapenes verdijusterte kapitalavkastning på 1,1 prosent. Bokført avkastning viser også en svak utvikling. Selskapenes bokførte kapitalavkastning for 2002 var 2,1 prosent, mot 2,8 prosent året før. Figur 6.1 nedenfor viser utviklingen i selskapenes avkastning på finansielle eiendeler fra 1994 til 2002.

Figur 6.1: Utvikling i livselskapenes gjennomsnittlige kapitalavkastning 1994 – 2002

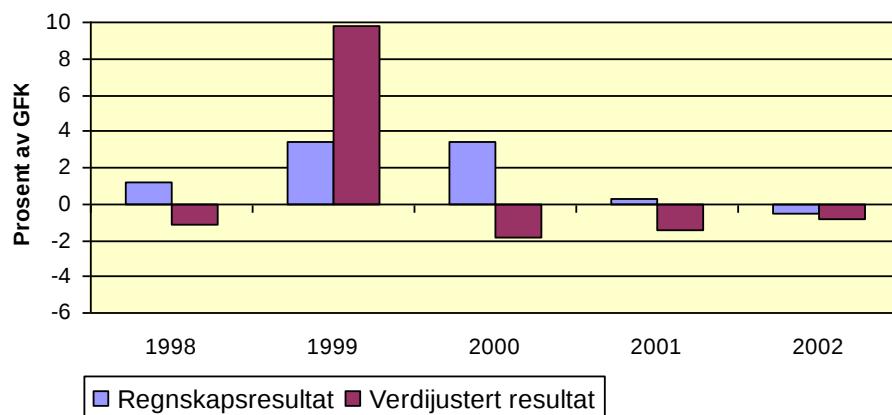


I motsetning til kapitalavkastningen, som kun berører finansregnskapet, inkluderer livselskapenes resultat samtlige inntekts- og kostnadselementer (premieinntekter, erstatninger, pliktige avsetninger m.m.). Selskapenes resultat før nye tilleggsavsetninger, tildeling til kunder og skatt var for 2002 på -2,3 mrd. kroner, eller -0,6 prosent av selskapenes samlede gjennomsnittlige forvaltningskapital (GFK). Seks av de syv selskapene rapporterte et underskudd for 2002, mens det syvende har rapportert et nullresultat. Til sammenligning var resultat før nye tilleggsavsetninger, tildeling til kunder og skatt i 2001 på 0,9 mrd. kroner, eller 0,2 prosent av GFK.

Selskapenes verdijusterte resultat før nye tilleggsavsetninger, tildeling til kunder og skatt inkluderer endringer i kursreguleringsfondet, og var for 2002 på -3,3 mrd. kroner. Underskuddet svarer til -0,8 prosent av selskapenes samlede GFK. Til sammenligning var verdijustert resultat for 2001 på -5,7 mrd. kroner, eller -1,4 prosent av GFK. Tre av

selskapene har inntektsført til sammen 1,0 mrd. kroner fra kursreguleringsfondet i regnskapet for 2002. Seks selskaper har ikke midler i kursreguleringsfondet ved utgangen av 2002.

Figur 6.2: Utviklingen i livselskapenes resultater 1998 - 2002



Premieinntekter

Samlede premieinntekter var i 2002 på 34,6 mrd. kroner, mot 32,2 mrd. kroner året før, hvilket svarer til en økning på 7,5 prosent. Tallene er korrigert for effekten av flytting av ordninger som medfører at hele premiereserven føres som premieinntekt i mottagende selskap. Det er imidlertid store variasjoner selskapene i mellom.

Innrapporterte data for overføring av premiereserve til og fra andre livselskaper og pensjonskasser viser at livselskapene i 2002 har hatt en netto tilflytting (fra pensjonskassene) på 0,1 prosent av livselskapenes samlede GFK, mot en netto fraflytting i 2001 på -0,3 prosent.

Tabell 6.1: Utvalgte resultatposter

RESULTAT Mill. kr	2002	% av GFK	2001	% av GFK
Premieinntekter	42 780	10,6	38 305	9,6
herav overføring av premiereserve mv. fra andre	8 169	2,0	6 116	1,5
Netto inntekter fra finansielle eiendeler (ekskl. adm. kostnader)	7 204	1,8	3 890	1,0
herav netto gevinst ved realisasjon	-11 382	-2,8	-9 915	-2,5
Erstatninger	27 882	6,9	27 737	7,0
herav overføring av premiereserve mv. til andre	7 756	1,9	7 429	1,9
Endringer forsikringsmessige avsetninger (inkl. garantert minsteavkastning, ekskl. nye tilleggsavsetninger)	23 895	5,9	20 314	5,1
Forsikringsrelaterte driftskostnader og administrasjonskostnader	3 621	0,9	3 497	0,9
Fra tilleggsavsetninger i forsikringsfondet til dekning av renteundersk.	-3 498	-0,9	-2 885	-0,7
Andre inntekter/kostnader	-567	-0,1	768	0,2
Resultat før nye tilleggsavsetninger, tildeling til kunder og skatt	-2 169	-0,5	936	0,2
Endring i kursreguleringsfond	-1 025	-0,3	-6 630	-1,7
Verdijustert resultat før nye tilleggsavsetninger, tildeling til kunder og skatt	-3 194	-0,8	-5 694	-1,4
Nye tilleggsavsetninger	51	0,0	13	0,0
Midler tilført forsikringkunder	35	0,0	798	0,2
Skattekostnad	-533	-0,1	-211	-0,1
Overskudd	-1 722	-0,4	336	0,1

Netto inntekter fra finansielle eiendeler

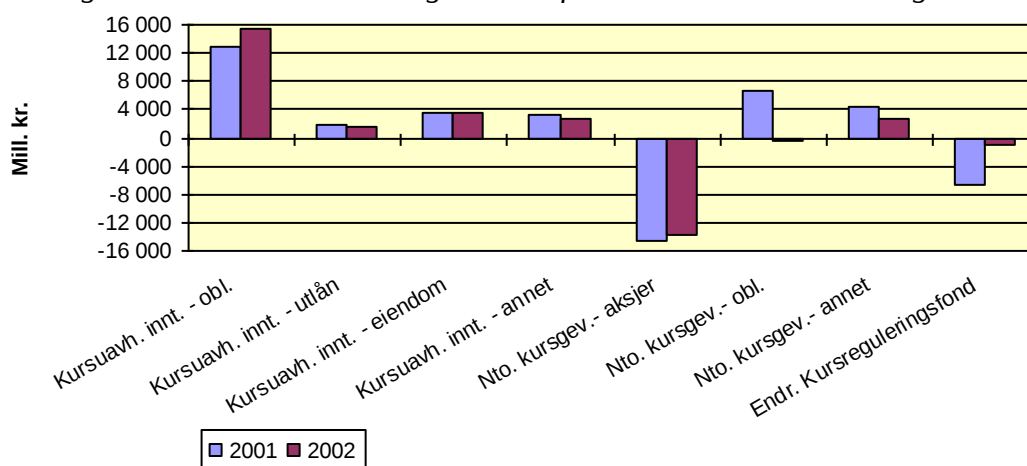
Utviklingen i verdipapirmarkedene i 2002 ga livselskapene en netto inntekt på finansielle eiendeler på 7,2 mrd. kroner, eller 1,8 prosent av selskapenes GFK. Dette er en økning på 0,8 prosentpoeng sammenlignet med 2001 da selskapenes netto finansinntekter var på 3,9 mrd. kroner. I 2002 har livselskapene hatt et netto tap ved realisasjon av aksjer på 13,8 mrd. kroner, mot et netto tap på 14,5 mrd. kroner i 2001. Selskapene har også hatt et netto tap ved

realisasjon av obligasjoner, selv om dette er relativt beskjedent sammenlignet med tapet på aksjer. Netto tap ved realisasjon av obligasjoner var på 0,4 mrd. kroner i 2002, mot en netto gevinst på 6,5 mrd. kroner året før.

Livselskapenes finansinntekter kan deles opp i to komponenter; ikke-kursavhengige finansinntekter og kursavhengige finansinntekter. Ikke-kursavhengige finansinntekter består bl.a. av renteinntekter fra livselskapenes sertifikat-, obligasjons- og utlånsportefølje, samt netto leieinntekter fra eiendomsvirksomheten og aksjeutbytte. Kursavhengige finansinntekter kommer hovedsakelig av endring i verdien på livselskapenes beholdning av aksjer, obligasjoner og valutarelaterte instrumenter.

Ser man bort fra inntekter fra foretak i samme konsern eller tilknyttede selskaper, var selskapenes ikke-kursavhengige finansinntekter i 2002 på 23,5 mrd. kroner. Dette er en økning på 8,7 prosent fra 2001 da samlede ikke-kursavhengige finansinntekter utgjorde 21,6 mrd. kroner. Ikke-kursavhengige finansinntekter i 2002 utgjorde 36 prosent av selskapenes samlede inntekter fra finansielle eiendeler.

Figur 6.3: Sammensetning av netto finansinntekter samt endringer i kursreguleringsfond



Erstatninger

Livselskapene utbetalte erstatninger i 2002 for i alt 27,9 mrd. kroner, mot 27,7 mrd. kroner i 2001. Inkludert i disse størrelsene er endringer i erstatningsavsetninger som følge av overføring av premiereserve mv. til andre forsikringselskaper og pensjonskasser ved flytting av forsikringskontrakter. Livselskapenes erstatninger, eksklusive overføring av premiereserve, var i 2002 på 20,1 mrd. kroner.

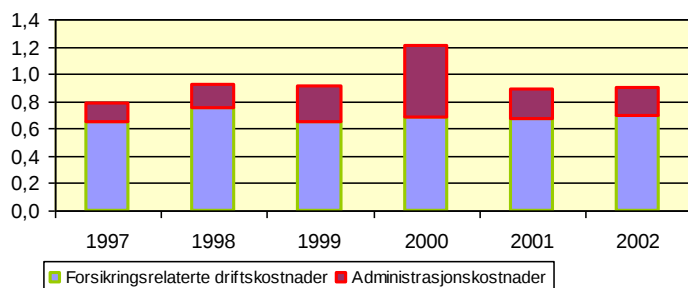
Forsikringsmessige avsetninger

Livselskapenes samlede endringer i de forsikringsmessige avsetninger utgjorde 23,9 mrd. kroner i 2002, mot 20,3 mrd. kroner i 2001. Med forsikringsmessige avsetninger menes midler avsatt til dekning av selskapenes forpliktelser etter livsforsikringskontraktene, inkludert avsetninger til dekning av tilleggssytelser ut over kontraktsforpliktelsene (forsikringsvirksomhetsloven § 8-2), samt avsetninger til sikkerhetsfond.

Driftskostnader

Livselskapenes samlede driftskostnader utgjorde 3,6 mrd. kroner i 2002, mot 3,5 mrd. kroner i 2001. Driftskostnadene omfatter så vel de forsikringsrelaterte driftskostnader til salg og administrasjon, som administrasjonskostnader tilknyttet finansielle eiendeler. Driftskostnadene som andel av gjennomsnittlig forvaltningskapital har ligget flatt på 0,9 prosent de siste to årene.

Figur 6.4: Utviklingen i livselskapenes driftskostnader 1997 – 2002 (% av GFK)

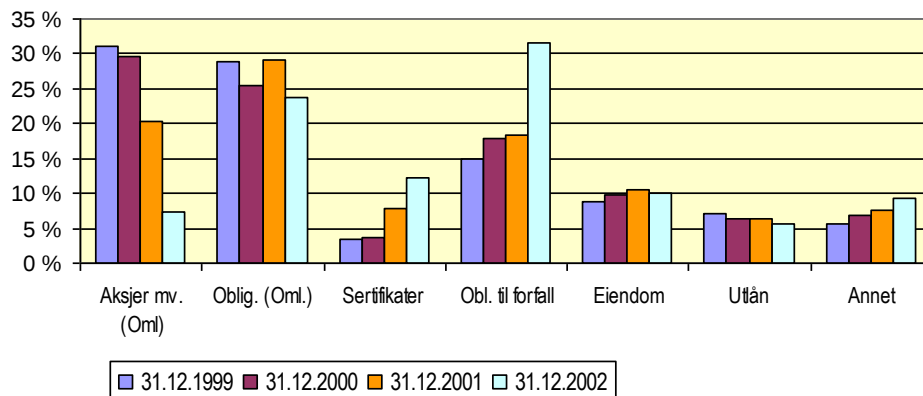


Balanse

Livselskapenes forvaltningskapital utgjorde 414 mrd. kroner ved utgangen av 2002, en økning på 4,9 prosent siden 2001 da forvaltningskapitalen var på 395 mrd. kroner.

Utviklingen i sentrale balanseposter er gjengitt i figur 6.5 nedenfor. Selskapenes beholdning av aksjer og andeler holdt som omløpsmidler, har sunket kraftig. Et annet markant trekk er den økte eksponeringen i markedet for anleggsobligasjoner regnskapsmessig klassifisert som ”hold til forfall”. Selskapene har rapportert en nær dobling av disse papirene i 2002. Investering i anleggsaksjer er beskjeden og har ligget stabilt på 0,2 prosent de siste tre årene. Beholdningen av omløpsobligasjoner har sunket, men investeringene i sertifikater har økt slik at netto har andelen i korte rentepapirer kun sunket med drøyt ett prosentpoeng.

Figur 6.5: Utvikling i sentrale balanseposter (i % av FK) fra 1999 til 2002

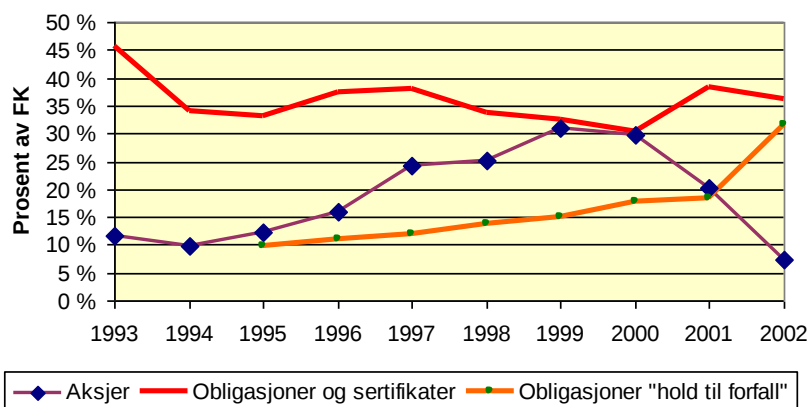


Aksjer, obligasjoner og sertifikater

Utviklingen i enkeltelskapenes beholdning av aksjer, sertifikater og obligasjoner holdt som omløpsmidler fra utgangen av 2001 til utgangen av 2002 er gjengitt i tabell 6.2 nedenfor. Det er store variasjoner mellom selskapene. Ved inngangen til året hadde selskapene i gjennomsnitt en eksponering i aksjemarkedet på 20,3 prosent av forvaltningskapitalen.

Gjennom året har selskapene redusert aksjeandelen og ved utgangen av 2002 lå gjennomsnittet for selskapene på 7,3 prosent av forvaltningskapitalen. Investeringene i korte rentepapirer er redusert med drøyt ett prosentpoeng, og andelen i sertifikater og obligasjoner (omløpsmidler) utgjorde 35,8 prosent ved utgangen av 2002. Figur 6.6 viser utviklingen i selskapenes beholdning av aksjer og obligasjoner/ sertifikater (omløpsmidler) i prosent av forvaltningskapitalen i perioden fra 1993 til 2002.

Figur 6.6: Utviklingen i livselskapenes beholdning av aksjer og obligasjoner/sertifikater (omløpsmidler), samt obligasjoner klassifisert som "hold til forfall" i perioden 1993 – 2002

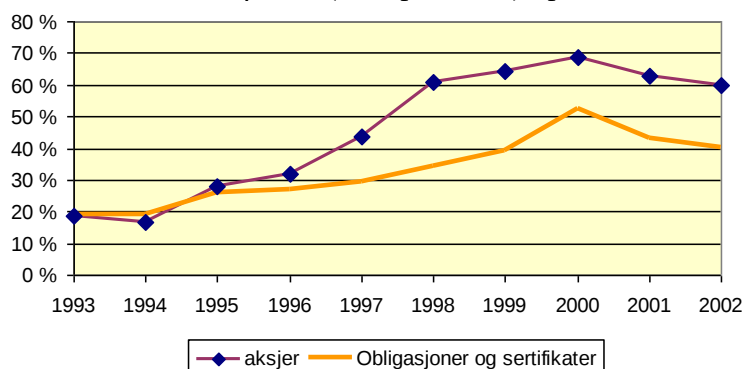


Tabell 6.2: Utviklingen i livselskapenes beholdning av aksjer og obligasjoner/sertifikater (omløp) - enkeltsselskaper

	Aksjer (omløp) i % av FK			Obligasjoner/sertif. (omløp) i % av FK		
	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2000	31.12.2002	31.12.2001	31.12.2000
Sum alle selskaper	7,3 %	20,3 %	29,7 %	35,8 %	37,0 %	30,5 %

Livselskapene sitter fremdeles med en betydelig andel utenlandske aksjer. Andelen nådde sitt høyeste punkt i 4. kvartal 2000 med 69 prosent av omløpsporteføljen. I 3. kvartal 2001 sank andelen til 64 prosent, og ved utgangen av 2002 har livselskapene i gjennomsnitt en utenlandsandel på 60 prosent.

Figur 6.7: Utviklingen i livselskapenes utenlandsandeler av aksjer og obligasjoner/sertifikater(omløpsmidler) i perioden 1993 – 2002



Tabell 6.3 nedenfor viser utviklingen i livselskapenes beholdning av obligasjoner klassifisert som "hold til forfall" fra utgangen av 2001 til utgangen av 2002. Selskapenes andel av slike obligasjoner har økt betydelig i 2002. Selskapene hadde ved utgangen av året en samlet beholdning av obligasjoner holdt til forfall på 130 mrd. kroner, eller 31,5 prosent av selskapenes samlede forvaltningskapital. Dette er en økning på 58 mrd. kroner eller 13 prosentpoeng fra utgangen av 2001, da selskapenes beholdning av slike obligasjoner utgjorde 18,4 prosent av forvaltningskapitalen.

Tabell 6.3: Utviklingen i livselskapenes beholdning av obligasjoner klassifisert som "hold til forfall" - enkeltsselskaper

	Obligasjoner (hold til forfall) i % av FK		
	31.12.2002	30.09.2002	31.12.2001
Sum alle selskaper	31,5 %	26,5 %	18,4 %

Tabell 6.4: Beholdning pr. 31.12.2002 av obligasjoner klassifisert som hold til forfall; etter forfallstidspunkt

	Norske	Utenlandske	Totalt
Forfall i 2003			
Prosent av FK	1,8 %	0,5 %	2,3 %
Gjennomsnittrente ¹⁾	6,2 %	6,1 %	6,2 %
Forfall i 2004			
Prosent av FK	3,4 %	1,5 %	4,9 %
Gjennomsnittrente ¹⁾	5,9 %	5,6 %	5,8 %
Forfall i 2005			
Prosent av FK	2,6 %	0,6 %	3,2 %
Gjennomsnittrente ¹⁾	6,2 %	6,6 %	6,3 %
Forfall etter 2005			
Prosent av FK	16,2 %	4,8 %	21,0 %
Gjennomsnittrente ¹⁾	6,2 %	5,9 %	6,2 %
Sum obligasjoner til forfall			
Prosent av FK	24,1 %	7,4 %	31,5 %
Gjennomsnittrente ¹⁾	6,2 %	5,9 %	6,1 %

¹⁾ Med gjennomsnittrente menes resultatført renteinntekt (inkl. periodisert over-/underkurs) i prosent av beholdningen med forfall i den aktuelle perioden

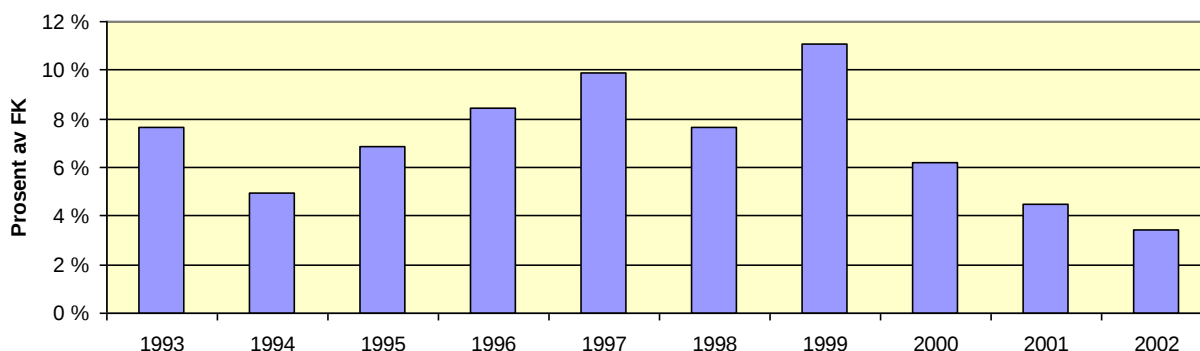
Soliditet

Ved utgangen av 2002 hadde livselskapene i gjennomsnitt en kapitaldekning på 16,9 prosent, og samtlige livselskaper tilfredstilte kapitaldekningskravet på 8 prosent. Ved forrige årsskifte var selskapenes gjennomsnittlig kapitaldekning på 13,2 prosent. Bedringen i kapitaldekningen må sees i sammenheng med selskapenes reallokering fra aksjer med høy kredittrisiko til obligasjoner med lavere kredittrisiko, hvilket har ført til redusert beregningsgrunnlag i kapitaldekningssammenheng.

Fallet i aksjemarkedene i 2002 har ført til en betydelig svekkelse i selskapenes samlede bufferkapital. Ved utgangen av året ble bufferkapitalen, bestående av overskytende kjernekapital, tilleggsavsetninger begrenset oppad til ett års rentegaranti og kursreguleringsfond, målt til 14,3 mrd. kroner eller 3,4 prosent av selskapenes forvaltningskapital, mot 18,0 mrd. kroner eller 4,5 prosent ett år tidligere.

Isolert sett har imidlertid utviklingen i verdipapirmarkedene i 4. kvartal 2002 i noen grad styrket livselskapenes bufferkapital sett i forhold til 3. kvartal. Ved utgangen av 3. kvartal hadde livselskapene en samlet bufferkapital på 8,3 mrd. kroner, eller 2,1 prosent av samlet forvaltningskapital. Figur 6.8 nedenfor viser utviklingen i selskapenes samlede bufferkapital i prosent av forvaltningskapitalen i perioden fra 1993 til 2002.

Figur 6.8: Utviklingen i livselskapenes bufferkapital (% av FK)



Tabell 6.5: Utvikling i livselskapenes bufferkapital i perioden 4. kv. 2000 til 4. kv. 2002

Mill. kroner	4. kv. 2000	1. kv. 2001	2. kv. 2001	3. kv. 2001	4. kv. 2001	1. kv. 2002	2. kv. 2002	3. kv. 2002	4. kv. 2002
Kursreguleringsfond	7 917	752	987	0	1 205	1 206	0	0	192
Tilleggsavsetninger*	10 603	10 048	10 043	4 662	10 145	9 825	4 771	1 798	5 365
Overskytende kjernekapital	4 440	4 301	5 460	4 918	6 623	6 806	6 499	6 508	8 717
Bufferkapital	22 960	15 101	16 490	9 580	17 973	17 837	11 270	8 306	14 274
Bufferkapital i prosent av FK	6,2 %	3,9 %	4,2 %	2,5 %	4,5 %	4,4 %	2,8 %	2,0 %	3,4 %

*Her medregnes tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse.

Livsforsikring med investeringsvalg

Ved utgangen av 2002 var det i alt seks selskaper med konsesjon til å tilby livsforsikring med investeringsvalg (fondsforsikring). Resultatet for 2002 viste et underskudd samlet sett på 114 mill. kroner, mot et underskudd på 65 mill. kroner ett år tidligere. Ingen av de seks selskapene kunne vise til et overskudd ved utgangen av den aktuelle perioden. Samlede premieinntekter var 4 211 mill. kroner.

Samlet forvaltningskapital ved utgangen av 2002 var 11 919 mill. kroner. Av dette var 39 prosent plassert i aksjer og andeler. Obligasjoner og sertifikater hadde en andel på 24 prosent. Fondsforsikringsselskapene hadde i gjennomsnitt en kapitaldekning på 22,5 prosent, og samtlige selskaper tilfredsstilte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

7 SKADEFORSIKRINGSSELSKAPER

Utvalget består av 46 selskaper som har levert nøkkeltall pr. 4. kvartal 2002.³

Resultatutvikling i skadeforsikringsselskapene

Skadeselskapene samlet hadde i 2002 et underskudd av ordinær drift på 1 427 mill. kroner, mot et underskudd på 1 340 mill. kroner i 2001. Både teknisk resultat og netto finansinntekter var på noenlunde samme nivå som i 2001. De samlede netto finansinntektene var 822 mill. kroner i 2002, mot 635 mill. kroner i 2001. I løpet av 2. kvartal 2002 reduserte selskapene aksjeandelen vesentlig, slik at fallet i aksjemarkedene i 2. halvår har fått en mer begrenset innvirkning på resultatene. Teknisk regnskap viste et overskudd på 234 mill. kroner i 2002, mot 424 mill. kroner året før. I løpet av 2002 kostnadsførte selskapene 1 383 mill. kroner i økte sikkerhetsavsetninger mv., slik at overdekningen i prosent av minstekrav økte i forhold til ved utgangen av 2001. Selskapene inntektsførte en del av overdekningen i 2001, slik at den resultatførte økningen i sikkerhetsavsetningene kun ble 417 mill. kroner. Disse endringene i overdekningen av sikkerhetsavsetningene bidro isolert sett til å styrke det tekniske resultatet i 2001 og svekke det i 2002.

Tabell 7.1 Resultatelementer for skadeforsikringsselskapene samlet

(Tall i mill. kroner)	2002	2001	Endring
Premieinntekter f.e.r.	19 411	16 734	16,0 %
Allokert investeringsavkastning (innt.)	2 425	2 400	1,0 %
Erstatningskostnader f.e.r.	15 752	14 360	9,7 %
Driftskostnader f.e.r.	4 584	4 058	13,0 %
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	1 383	417	232,1 %
Resultat av teknisk regnskap	234	424	
Netto finansinntekter	822	635	
Allokert investeringsavkastning (kost.)	2 425	2 400	
Andre inntekter/kostnader (netto)	-58	1	
Resultat av ikke-teknisk regnskap	-1 661	-1 764	
Resultat av ord. virksomhet	-1 427	-1 340	

Samlet hadde skadeforsikringsselskapene premieinntekter f.e.r. på 19 411 mill. kroner i 2002. Dette er en økning på 16,0 prosent i forhold 2001. Erstatningene viste en svakere vekst, med 9,7 prosent. De forsikringsrelaterte driftskostnadene steg med hele 13,0 prosent sammenlignet med 2001.

Lønnsomheten av den forsikringsrelaterte virksomheten kan uttrykkes ved combined ratio, som er summen av erstatninger og forsikringsrelaterte driftskostnader for egen regning (f.e.r.) i prosent av premieinntekter f.e.r.

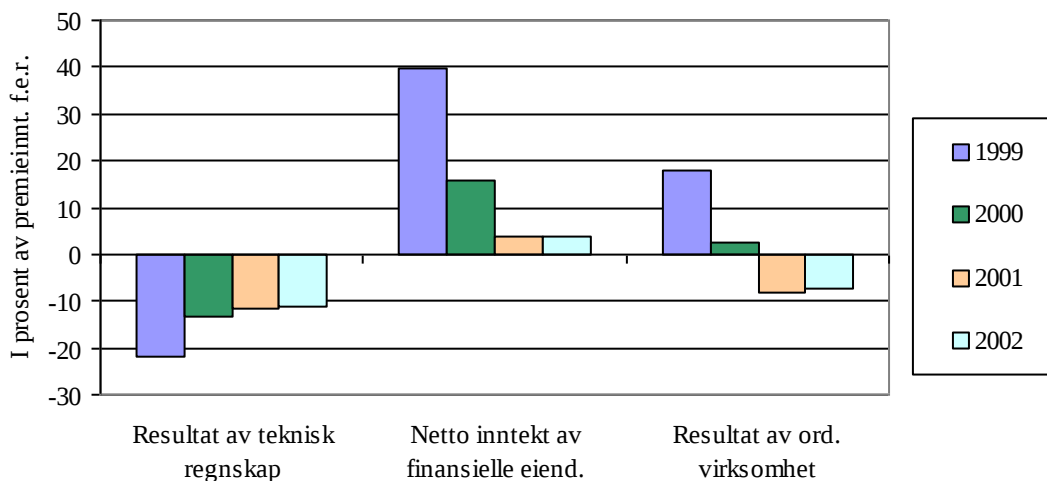
Combined ratio for alle selskapene var 104,8 i 2002, hvilket innebærer en klar bedring fra 110,1 i 2001. Skadeprosenten har falt med hele 4,6 prosentpoeng til 81,2. Kostnadsprosenten har falt med 0,7 prosentpoeng til 23,6. Hvis man ser bort fra captiveselskapene har skadeprosenten falt med 1,9 prosentpoeng, mens combined ratio har falt med 2,4 prosentpoeng.

Av utvalget på 46 selskaper var det 22 som viste et negativt resultat av ordinær drift i 2002.

³ Omtalen av skadeforsikring inneholder denne gang ingen særskilt omtale av de tre største konsernene, siden ett av disse ikke har publisert resultatene ennå.

Resultatutviklingen over tid viser at tendensen med fallende resultater siden 1999 snudde i 2002. Den negative tendensen siden 1999 skyldes lavere finansinntekter som følge av den negative utviklingen i aksjemarkedene. Det tekniske resultatet var meget svakt i 1999, men har styrket seg gradvis de siste årene.

Figur 7.1 Komponenter i resultat av ordinær virksomhet



I Resultat av teknisk regnskap er Allokert investeringsavkastning trukket ut. Netto inntekt av finansielle eiend. inkluderer Andre inntekter/kostnader.

Etter en periode med lave priser og gunstige vilkår i reassuransemarkedet, har det vært en klar tendens til betydelige prisøkninger de seneste årene. Det var ventet at denne utviklingen ville forsterkes etter terrorangrepene mot USA høsten 2001. Isolert sett vil en slik utvikling bidra til å svekke resultatene for norske skadeselskaper gjennom økte reassuransekostnader. For skadeselskapene samlet var brutto opptjent skadeprosent (før reassuranse) 78,8 i 2002, mens opptjent skadeprosent for egen regning (etter reassuranse) var 81,2. Til sammenligning var brutto skadeprosent og skadeprosent for egen regning omtrent like i 2001, mens brutto skadeprosent var betydelig høyere enn skadeprosent for egen regning i 2000. Skadeprosenten for egen regning har altså steget relativt til brutto skadeprosent de siste årene, hvilket gjenspeiler utviklingen med økende reassuransekostnader.

Tabell 7.2 Combined ratio skadeselskapene 1999-2002

	Skadeprosent				Driftskostnadsprosent				Combined ratio			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Skadeselskapene samlet	88,4	88,2	85,8	81,2	30,2	27,8	24,3	23,6	118,6	116,0	110,1	104,8

Balanseutvikling i skadeforsikringsselskapene

Den samlede forvaltningskapital for de 46 selskapene i utvalget var 60,2 mrd. kroner ved utgangen av 2002. Plasseringer i aksjer og andeler klassifisert som omløpsmidler utgjorde 6,7 prosent av den samlede forvaltningskapitalen ved utgangen av 2002. Dette er en sterk nedgang fra 17,8 prosent ett år tidligere. Selskapene solgte betydelige deler av aksjeporteføljen i andre kvartal 2002. I tillegg reflekterer nedgangen et verdifall som følge av den negative utviklingen i aksjemarkedene.

De samlede plasseringene i sertifikater og obligasjoner utgjorde 49,2 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2002, mot 39,7 prosent ett år tidligere. Av dette

utgjorde obligasjoner som holdes til forfall 6,0 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2002, mot 4,4 prosent ved utgangen av 2001.

Tabell 7.3 Utvalgte aktivaposter i prosent av forvaltningskapitalen

(Tall i prosent)	31.12.2002	31.12.2001
Bygninger og faste eiendommer	7,2	7,2
Aksjer, andeler og grunnfondsbevis (totalt)	6,7	17,8
Obligasjoner og sertifikater (omløpsmidler)	49,2	39,7
Utlån	1,2	1,1
Forvaltn.kap. (mill. kroner)	60 190	58 015

Soliditet i skadeforsikringsselskapene

Alle selskapene tilfredsstiller minstekravene til forsikringstekniske avsetninger ved utgangen av 2002. Totale forsikringstekniske avsetninger var 41,9 mrd. kroner, hvilket innebærer en økning på 9,8 prosent i forhold til ved utgangen av 2001. I samme periode har dekningsprosenten (de faktiske avsetninger i prosent av minstekrav) steget fra 113,1 til 113,8.

Med unntak av ett selskap oppfylte alle skadeforsikringsselskapene kapitaldekningskravet ved utgangen av 2002. Det aktuelle selskapet har senere gjennomført en kapitalforhøyelse slik at det igjen oppfyller minstekravet. Samlet ansvarlig kapital utgjorde 6,7 mrd. kroner ved utgangen av 2002.